

Roman

**Beter dan
gedacht**

NETTIE DEES

BETER DAN GEDACHT

Van deze auteur verscheen eerder in de Citerreeks:

De derde dochter

Nettie Dees

Beter dan gedacht

CITER REEKS

ISBN 9789401915380
ISBN e-book 9789401915083
NUR 344

© 2019 Uitgeverij Zomer & Keuning/Citerreeks
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

Omslagontwerp Liesbeth Thomas, t4design

www.citerreeks.nl
www.zomerenkeuning.nl

Alle rechten voorbehouden

Uitgeverij Zomer & Keuning vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Voor de papieren editie van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

1

‘Hoe was je dag?’ vroeg Stefan terwijl hij de rijst op zijn bord schepte.

‘Ik vond het best lastig vandaag,’ bekende Franny. Ze keek in de pan. Uit gewoonte had ze een half pak in het kokende water gegoten, wat veel te veel was nu ze nog maar samen aan tafel zaten. Hier konden ze wel twee keer van eten.

‘Vertel,’ moedigde hij haar aan.

Ze schoof de kip heen en weer over haar bord. Een dikke prop in haar keel belette haar te eten en te praten.

‘Je mist Nikki?’

Ze knikte.

‘Heeft ze niets van zich laten horen?’

Ze schudde haar hoofd. Ze had gehoopt dat Nikki had laten weten of ze de kamer had gekregen of dat ze achter het net viste. Haar nieuwe leven was begonnen en daar moest Franny erg aan wennen. Het lukte niet Nikki in de nieuwe rol te zien, eerstejaars studente Taal- en Cultuurstudies in Utrecht. Ze had best dit eerste jaar thuis kunnen blijven wonen, Zwolle - Utrecht was goed te doen met de trein.

‘Hoe was jouw dag?’ vroeg ze uiteindelijk.

‘Best, prima. Genoeg te doen.’ Hij ving haar blik. ‘Toe, maak het niet te groot, je moet er gewoon aan wennen. Ze beloofde vaak naar huis te komen.’

Franny proefde niet wat ze at en liep in gedachten de afgelopen dag langs. Ze had de tijd genomen om Nikki’s kamer te stoffen, de kleren die ze had achtergelaten recht te leggen in de kast, het bed af te halen en de lakens te wassen. Meer dan een uur was ze op die kamer bezig geweest en het was of Nikki ieder moment binnen kon vallen. Voor ze de deur achter zich dicht trok, had ze haar gezicht in Nikki’s badjas begraven, die aan een haakje aan de deur hing. Zo hoopte ze haar even dicht bij zich te hebben, het maakte het holle gevoel vanbinnen alleen maar groter.

‘Het was lekker, dank je,’ zei Stefan nadat ze geëindigd hadden. ‘Ik hoop trouwens dat Niels serieus aan de slag gaat.’

‘Ik moet het nog zien. Jammer dat hij geen lid wordt van een studentenvereniging. Dan werd er nog een beetje op hem gelet.’

‘Dat is niks voor Niels, die gaat liever zijn eigen gang. Laten we hopen dat hij in het studentenhuis wat aansluiting vindt.’

‘Dat hoop ik ook,’ zei ze. ‘Zeg, ik ben straks weg, de koorrepetities beginnen vanavond weer.’

‘Geniet ervan!’

Terwijl ze snel de keuken aan kant maakte, vlogen haar gedachten terug naar Niels. Hij was met alles later, had een jaar langer over de middelbare school gedaan en wist vervolgens niet welke studierichting hij aantrekkelijk vond. Op het laatste nippertje schreef hij zich in voor een opleiding in Zwolle, haakte vervolgens na driekwart jaar af. Daarna vond hij een baantje bij een doe-het-zelfzaak. Dat was tijdelijk. Hij kon er niet blijven, hoewel hij dat best graag had gewild.

Stefan had erop aangedrongen dat hij een vak zou leren, zodat hij in het leven wat hogerop kon komen. Met alleen middelbare school waren er niet veel mogelijkheden. In mei wist Niels ineens wat hij wilde: in Groningen de hbo-opleiding *Social Work* volgen en op kamers. Het zou niet zo zijn dat hij alleen thuis bleef wonen, terwijl zijn jongere zus al de deur uit was.

Hij was wonderlijk snel in een huis beland met vier jongens. Stefan had hem vorige week verhuisd. Veel hoefde hij niet mee te nemen, zijn kamer was gemeubileerd. Een bed, een bureau, een kast, meer had hij niet nodig. De jongens deelden de huiskamer, de keuken, de badkamer en het toilet. Volgens Niels hadden ze een schema gemaakt voor wie wat wanneer moest schoonmaken, maar of daar iets van terecht zou komen? Haar pogingen om hem thuis een en ander bij te brengen waren op niets uitgelopen. Niels was kinderlijk gemakzuchtig.

Franny pakte haar tas en de nog lege map voor de muziek. Het was de eerste avond na de zomerstop. In de nieuwsbrief stond dat een nieuwe sopraan het koor kwam versterken. Dat verbaasde

haar, want aan sopranen hadden ze geen gebrek, aan mannenstemmen des te meer. Ze had er echt zin in. Niets vond ze zo ontspannend als zingen.

Bovendien was het heerlijk dat het morgen vrijdag was. Ze realiseerde zich opnieuw dat het een goede beslissing was geweest parttime te gaan werken. Vijf jaar geleden was ze vastgelopen. Het werk op de interne verpleegafdeling was zwaar, altijd was er een tekort aan personeel en ze vond in de dagelijkse patiëntenzorg weinig bevrediging meer. Ze had een serieuze aanvaring met een arts-assistent en het hoofd van de afdeling constateerde dat ze minder goed functioneerde.

In diezelfde tijd las ze een boek over de relatie tussen moeders en dochters. Het boek bleek een *eyeopener* te zijn. Ineens kreeg ze zicht op zichzelf. De puzzelstukjes konden gelegd worden, maar dat lukte niet in haar eentje. Ze vond een christelijke hulpverlener die haar leerde dat de moeilijkheden waar ze tegenaan liep, op haar werk en in de relatie met haar moeder, alles te maken had met haar achtergrond en levensgeschiedenis. Willie, zo heette haar persoonlijke hulpverlener, leerde haar anders te kijken naar haar verleden, naar de mensen om zich heen en naar zichzelf. Twee jaar lang bezocht ze iedere veertien dagen Willies praktijk voor psychotherapie, op een halfuurtje rijden van Zwolle. Op Willies advies had ze de stap gezet en gesolliciteerd naar een baan op de interne polikliniek. Alweer vier jaar werkte ze daar nu tweeënhalve dag per week.

Franny parkeerde achter de kerk en sloot de auto af. Naast haar stopte een zilverkleurige Mini. Een vrouw met halflang blond haar stapte uit.

‘Hier is toch de repetitieruimte van Caecilia?’ vroeg ze.

‘Ja, dat is hier.’

De vrouw stak haar hand uit. ‘Irma ter Horst.’ Haar handdruk was stevig. Ze zwaaide een paarse schoudertas over haar schouder, ritste haar jack dicht dat precies dezelfde kleur had als de tas en keek haar verwachtingsvol aan. ‘Jij bent?’

‘Franny Baas.’

‘Zullen we dan maar?’

Ze liepen samen naar de ingang. ‘Ik ben de nieuwe sopraan,’ vertelde Irma.

‘Dan moet u wel een heel goede stem hebben, vrouwenstemmen zijn er eigenlijk genoeg.’

‘Zeg maar je hoor, zo oud ben ik nog niet.’ Ze lachte haar witte tanden bloot. ‘De dirigent wilde mij er graag bij hebben.’

Ze grinnikte en stootte Franny even aan met haar elleboog, alsof ze een geheim deelden.

‘Heb je al voorgezongen?’ vroeg Franny.

‘Nee, ik had hem een opname gestuurd en mijn cv erbij. Hij is een prima dirigent, vind je niet?’

‘Ja, maar ik heb geen vergelijk.’

Al bij het inzingen hoorde Franny dat Irma een bijzonder vaste stem had met een prachtige klank. Zijzelf was een gewone sopraan, wel stemvast, maar ze zou nooit een solopartij kunnen zingen. Ze schatte in dat Irma dat wel zou kunnen.

Lid worden van toonkunstkoor Caecilia was na het inwisselen van de verpleegafdeling voor de polikliniek haar tweede goede beslissing gebleken. Willie’s advies was iets te gaan doen waar ze plezier in had, een hobby te zoeken en daar energie van krijgen. Ze wilde eigenlijk altijd al lid worden van een koor, het had haar alleen ontbroken aan dat duwtje in de rug.

Twee jaar geleden had ze zich aangemeld bij Caecilia en ze was aangenomen. Samen met anderen repeteren voor een uitvoering gaf naast het plezier van het zingen op zich een prettig soort saamhorigheid. Collega of koorlid, dat verschilde nogal.

De avond vloog voorbij en om kwart over tien was ze weer thuis.

Stefan sprong van de bank toen ze binnenkwam. ‘Hoe was het?’

‘Fijn. We gaan in het voorjaar de Matthäus-Passion zingen. Dat wilde ik altijd al.’

‘Mooi. Ga lekker zitten. Wat wil je drinken?’

‘Ik heb wel trek in een glas witte wijn. Jij ook?’

‘Ja, prima. Morgen moet ik trouwens naar een nieuwe klant in

Geleen. Dat had ik nog niet gezegd, volgens mij,' zei hij, terwijl hij naar de keuken liep. 'Ik denk niet dat ik in één dag de hele boekhouding kan doornemen.'

'Blijf je daar slapen?'

'Ik denk het wel. Heen en weer vind ik te ver.'

'Werk je door op zaterdag?'

'Ja, er zit niets anders op. Het is belangrijk deze klant vast te houden, overwerk neem ik graag op de koop toe.'

'Ongezellig hoor.'

Morgenavond zat ze dus alleen. Ze zag er tegenop. Overdag was het geen punt, maar de hele avond en vooral 's nachts... Als Stefan of een van de kinderen nog niet thuis waren, lag ze altijd wakker tot ze de voordeur hoorde. Bidden hielp om rustig te worden, maar ze viel er niet eerder door in slaap. Nu Nikki en Niels allebei niet meer thuis woonden, was ze de hele nacht echt helemaal alleen in huis.

'Er is nog een half bakje nootjes, wil je daar wat van?' riep hij vanuit de keuken.

'Ja, goed.'

'Zeg, iets anders, weet je nog dat we in de vakantie allerlei plannetjes hadden voor dit jaar?' vroeg hij, toen hij naast haar op de bank neerplofte. Ze veerde op. 'Ja, nu je het zegt. Ik heb er helemaal niet meer aan gedacht. Ik wilde de woonkamer opknappen.'

Het behang was hopeloos ouderwets, het plafond gelig en de gordijnen aan de randjes kaal. De bank zakte een beetje door, maar zat nog lekker. Die kon wel blijven staan voorlopig. Stefan nam een handvol nootjes.

'Ik heb er niet meer aan gedacht,' bekende ze. 'Het is wel nodig.'

Dat gebeurde wel vaker, in de euforie van het vakantieviolen, met uitzicht op een ondergaande zon en een glas in de hand, fantaseerden ze graag over het komende jaar. Het deed er niet toe of er van die plannen iets terecht kwam.

Soms werd het wel serieus, zoals afgelopen zomer. Nikki was voor de laatste keer mee naar Italië gegaan, naar de camping aan

het Gardameer, hun favoriete vakantieadres. Niels ging tot hun spijt al twee jaar niet meer mee, hoewel ze aangeboden hadden dat hij iemand kon meenemen. Hoe meer zielen hoe meer vreugd, toch? Maar nee, hij wilde liever met vrienden gaan kamperen. Dat was op zich goed gegaan, voor zover ze het konden beoordelen.

Nikki had voorgesteld dat Louise in zijn plaats mee zou gaan. Dat was een goed idee. Louise was de dochter van Hans en José, goede vrienden van Franny en Stefan, die bovendien schuin tegenover hen woonden. Louise had een pleegbroertje, Ruben van zes. Hij mocht op zijn beurt een vriendje meenemen op vakantie. Zo was iedereen tevreden.

Traditiegetrouw werden tijdens het laatste etentje aan het Gardameer de plannen voor het komend seizoen onthuld. Franny had verteld dat ze de kamer wilde opknappen, verven en behangen, dat kon ze best zelf. Stefan had toen lachend gezegd dat verhuizen hem een beter idee leek. Franny was er niet op ingegaan, want Nikki had meteen aangekondigd dat ze op kamers ging. Ze had al contacten in Utrecht en dacht dat het wel zou lukken. Franny wist dat het vroeg of laat zou gebeuren, maar dat Nikki meteen het huis uit zou gaan, had ze niet verwacht. Ze was vooral teleurgesteld omdat ze het niet eerder met haar besproken had en het nu als voldongen feit meedeelde. Louise vertelde dat ze naar de pabo in Zwolle ging en thuis bleef wonen.

Stefan reikte naar z'n witte wijn en haalde haar terug naar het hier en nu. 'Ik heb eens zitten rekenen, we hebben op het moment redelijk wat spaargeld. Nu we hier al tweeëntwintig jaar wonen, moet er eigenlijk een heleboel gebeuren. Niet alleen de kamer moet worden opgeknapt, de keuken is oud, de cv-ketel moet binnenkort worden vervangen, de buitenboel opnieuw gevefd. Een aantal jaren geleden heb ik dat zelf gedaan, maar daar heb ik nu geen tijd meer voor.'

Hij zweeg en dronk zijn glas leeg.

'Wat wil je daarmee zeggen?'

Hij ging rechtop zitten, sloeg zijn benen over elkaar en keek haar plechtig aan.

‘Ik zei het op vakantie in een opwelling, maar toen ik er later over ging nadenken, vond ik het een heel goed idee: ik denk echt dat we beter kunnen verhuizen.’

‘Je meent het serieus?’

Hij knikte.

‘Ik weet het niet, Stefan. Opknappen kan toch ook? Je zei dat we aardig wat gespaard hebben.’ Ze balde haar vuisten. ‘Waarom hebben we niet af en toe iets laten doen? Dat had best gekund,’ zei ze boos.

‘Dat is waar. Soms vallen je ineens dingen op waar je anders niet zo op let. We kunnen het huis laten renoveren, maar dat geeft veel gedoe: vuil, lawaai, stof, werkluï over de vloer. Ik heb het druk en jij bent ook tweeënhalve dag aan het werk. En het kost veel geld. Nu de kinderen op kamers wonen, is het huis trouwens ook te groot aan het worden. Dit lijkt me een goed moment om opnieuw te beginnen en zo een nieuwe fase in ons leven te markeren. Best bijzonder toch, dat we weer met z’n tweetjes zijn?’

Hij pakte haar hand. ‘Het heeft geen haast, wen eerst maar aan de gedachte.’

‘Ik ben het er niet mee eens dat het huis te groot is. Je doet net of de kinderen nooit meer thuiskomen.’ Ze trok haar hand terug.

‘Nee, zo bedoel ik het niet. Natuurlijk zijn ze welkom, maar ze komen hier niet meer wonen. Ze gaan hun eigen weg. Ik kom veel bij mensen thuis, een nieuwe, moderne woning lijkt mij wel wat.’

‘Bedoel je die blokkendozen aan de rand van Zwolle?’

Ze had ze het gezien, een hele nieuwe wijk was er uit de grond gestampt. Waar vroeger de koeien liepen, reden nu auto’s door kaarsrechte kale straten. Stefan trok haar opnieuw tegen zich aan en gaf haar een zoen.

‘Ik overval je hiermee, ik loop er al een aantal weken aan te denken. Natuurlijk heb ik er al aan zitten rekenen, dat gaat bijna automatisch. Het kan Franny, we kunnen dat financieel echt wel aan.’

Ze stond op, raapte een tijdschrift van de vloer op en liep naar

de keuken. Ze spoelde de glazen om, zette het ontbijt klaar en liep zonder iets te zeggen naar boven. Dit was zo echt Stefan, hij had het allemaal al uitgerekend en uitgedacht. Was het niet belangrijk wat zij ervan vond? Een tijdje later stapte hij in bed.

‘Hé, wat is er nou?’ vroeg hij. ‘Ben je boos?’

‘Nee, dat niet.’ Ze draaide zich om en keek hem in de ogen. ‘Ik had het fijner gevonden als je het meteen met mij had besproken zodra je wist dat jij het wilde.’

‘Ik vond het leuk om je te verrassen met het idee. Niet iedereen heeft de mogelijkheid om een ander huis te kopen. Het is toch ook gewoon leuk? Ik heb er met Hans gisteren een babbeltje over gemaakt en hem leek het een goed plan.’

Ze gaf geen antwoord. Ze wist dat ze nu beter haar mond kon houden, anders zou ze dingen zeggen waar ze morgen spijt van had. Hoewel José en Hans hun beste vrienden waren, vond ze het niet fair van Stefan om Hans bij zijn plan te betrekken voordat zij er iets van wist.

Ze gaf Stefan een zoen op zijn wang, knipte het licht uit en draaide zich om.

‘Welterusten dan maar,’ zei hij achter haar rug. ‘Ik ga ervan uit dat ik in Geleen blijf slapen en anders bel ik je.’ Hij schoot recht op en knipte het licht weer aan.

‘Ik moet mijn spullen nog pakken. Weet jij waar de rolkoffer staat?’

‘In de kast onder de trap, zoals altijd.’

Het was al bijna middernacht toen voor de tweede keer het licht uitging. Van slapen kwam niets. Haar gedachten schoten als vuurpijlen door haar hoofd. Weg uit deze straat, deze buurt. Niet meer bij José binnenwippen. Dit huis, ze hield ervan. Hoe zou ze het ooit in de steek kunnen laten? Stefan was altijd al de meest voortvarende van hen tweeën, hij wilde nieuwe ideeën meteen uitvoeren. Meestal was het geen probleem, deze keer zou ze er niet in meegaan. Ze draaide zich nog eens om, voorzichtig om hem niet wakker te maken.

Verhuizen! Het idee alleen al. Ze had plannen voor het najaar gemaakt. Zolang het nog redelijk weer was, moest ze eerst de

tuin onder handen nemen. Die stond veel te vol met vaste planten en struiken. Daarna zou ze de bovenverdieping opruimen. Aan de huiskamer kon ze beter in de winter beginnen. Bovendien wilde ze vaker naar haar moeder in Zeeland.

Ze zou Stefan laten weten dat ze voorlopig niet over verhuizen kon nadenken. Het moest eerst een plaats krijgen in haar hoofd. Dat had tijd nodig, weken of maanden, ze had geen idee. Verhuizen zou een proces van hen samen moeten worden, niet enkel een idee van hem.

De wekker liep vroeger dan anders af. Meteen klaarwakker draaide ze zich om.

‘Moet je nu al weg?’

‘Yep, anders sta ik in de file.’

‘Ik dacht, ik moet het eerst laten bezinken. Ik wilde de komende weken eerst de tuin doen. En bij mam op bezoek. En...’

‘Franny, ik moet echt opschieten. We hebben het er binnenkort weer over. Tot morgenavond.’

Zijn zoen belandde ergens op haar haren. Ze luisterde naar het gekraak van de trap, naar het geluid van deuren die klemden, de cv-ketel die op gang kwam. Vertrouwde geluiden die ze niet kon missen, niet wilde missen. Nee, dat verhuisplan moest Stefan voorlopig uit zijn hoofd zetten.

Ze trok het dekbed over zich heen, stopte haar hoofd in het kussen en dacht na over de dag die voor haar lag. Vrijdag, dat betekende vanmorgen hardlopen, daarna bij José koffiedrinken, en ’s middags boodschappen doen. Vanavond en vannacht zat ze hoogstwaarschijnlijk in haar eentje. Van slapen zou niet veel terechtkomen. Ze had al bedacht dat ze haar mobiel mee naar boven zou nemen. Als er een inbreker kwam, kon ze in elk geval snel de politie bellen.

Ze stond op, ontbeet op haar gemak en ruimde de keuken op. De zon scheen vrolijk naar binnen. Ze opende de keukendeur en draaide haar gezicht naar het licht. Prima weer voor het hardlopen, hoewel het niet haar favoriete bezigheid was. Zou ze wel gaan? Ze had niet veel zin om bij José koffie te drinken. Misschien had Hans haar over Stefans plan om te verhuizen verteld en was José benieuwd naar haar reactie. Wat moest ze dan zeggen? Dat ze geen zin had om erover na te denken? José zou haar terechtwijzen.

Franny sloot de keukendeur en pakte haar telefoon. Misschien had Nikki een berichtje gestuurd.

Nee.

Zou ze zelf bellen? Misschien was Nikki nog niet wakker of was ze naar college.

Ze plukte wat dode blaadjes uit de planten en keek naar buiten. In de struik voor het huis had een spin haar web geweven, de druppels hingen als kristallen aan de draden. De rozen hadden voor de tweede keer dit jaar gebloeid. Als ze de uitgebloeide bloemen wegnipte en het bleef zacht weer, kwam de struik soms voor de derde keer in bloei. Hoewel dat een vreemd gezicht was, een roos in november.

Kon ze het verdragen dat iemand anders de tuin zou onderhouden, er planten uit weg zou halen, het misschien wel helemaal zou betegelen voor het gemak? Er liep een rilling over haar rug. Het was alsof ze huis en tuin op de ziel trapte door alleen al de gedachte aan verkoop.

Ze liep naar boven om zich aan te kleden en aarzelde bij de kast. Ieder mens moest iets aan beweging doen, zin of geen zin. Haar voornemen om een sport uit te zoeken die ze leuk vond, had ze niet uitgevoerd. Hardlopen was gemakkelijk, goedkoop en goed. Ze had er niemand bij nodig, bepaalde zelf de afstand en het tempo. En, het belangrijkste, ze hoefde er niet bij te praten. Meestal gebruikte ze het uur om haar hoofd leeg te maken, na iedere honderd meter een gedachte minder en aan het eind een helder hoofd.

Ze kon het echt niet opbrengen vandaag. Als ze eens naar mam reed in plaats van volgende week vrijdag? Dan kon ze vannacht bij haar zus Riet blijven slapen en had ze meteen het probleem van komende nacht opgelost. José kon ze voor een keer best afzeggen.

Ze belde Riet meteen. Ze kon prima blijven slapen, zei haar zus. Ze zag er al naar uit en vond het gezellig om elkaar weer eens te spreken. José stuurde ze een berichtje dat het vandaag niet lukte om langs te komen. Een vriendelijke smiley was het antwoord.

Ze haalde een weekendtas uit de kast onder de trap en dacht na. Wat had ze precies nodig? Het bleef een hele rit naar Zeeuws-Vlaanderen. Drie en een half uur rijden was niet niks. Onderweg zou ze ergens lunchen, er waren genoeg gelegenheden langs de snelweg. Voor ze het wist, zat ze in de auto. Ze duwde een cd in

de speler. Vroeger luisterde ze liever niet naar muziek. Ze had zich tot de tanden toe gewapend tegen alles wat emotie gaf. Dat was toen, sinds ze op het koor zat, kon een mooi lied haar diep raken, vooral als het Nederlandstalig was en ze de emotie herkende. Ze draaide het geluid wat harder.

De velden, de dorpen en het water lagen er mooi bij in de septemberzon. Ze genoot ervan. Haar gedachten gingen terug naar die keer dat ze onder heel andere omstandigheden halsoverkop naar Zeeuws-Vlaanderen vertrokken was, half ziek door de griep. Mam was toen getroffen door een beroerte. Franny was bang geweest op de snelweg, het drukke verkeer, de spanning, ze belandde midden in een sneeuwstorm. Toch was ze doorgereden, ze moest naar mam toe, temeer omdat ze toen bij wijze van spreken net had ontdekt dat ze wel degelijk een moeder had. En broers en zussen. Haar zicht op familie was juist in die periode ingrijpend veranderd door het boek *Jij en je moeder*, dat José haar had gegeven.

Sinds mam die beroerte had gehad, reed ze regelmatig naar Zeeuws-Vlaanderen, eens per zes weken ongeveer. Een enkele keer ging Stefan mee, soms niet. Ze was daarin niet meer van hem afhankelijk. José had haar laatst gevraagd of ze uit plicht of uit liefde voor haar moeder zo trouw naar Zeeuws-Vlaanderen ging. Daar had ze een tijdje over moeten nadenken. Plicht klonk mechanisch, ongevoelig, negatief. Zoals José het vroeg, leken plicht en liefde tegenover elkaar te staan. Zo zag ze het zelf niet. Het was immers normaal dat kinderen omzagen naar hun ouders, zeker wanneer ze ouder werden en hulp nodig hadden. Je kon uit liefde omdat het je moeder was je plicht doen, vond ze. Het betekende niet dat ze liefde in haar hart voelde als ze mam zag. Eerder medelijden. Of met een Bijbels woord: erbarmen.

Daar lag Utrecht. Zou Nikki het daar naar haar zin hebben? Miste ze thuis niet? Miste ze haar, haar moeder? Ergens hoopte ze van wel, ergens sluimerde de gedachte dat ze vanzelf wel weer naar huis zou komen. Zo'n leven was toch niets voor haar dochter?

Ze schrok van deze gedachte. Misgunde ze haar dochter een

leuke studententijd? Iedereen die je erover hoorde, vond dat het goed was voor de ontwikkeling van jongeren. Zo leerden ze zelfstandig hun weg te gaan, beter dan wanneer ze thuis bleven wonen. Franny wist dat het waar was. Ze was zelf immers ook zo snel mogelijk het huis uit gegaan. Maar dat kwam doordat ze het niet naar haar zin had thuis. Bij Nikki had ze nooit zoiets gemerkt, die had alle ruimte, kreeg alle aandacht en liefde die ze nodig had.

De Domtoren rees hoog boven de stad uit. Het was alsof de kerk een vinger in de lucht stak om haar te waarschuwen. Ze was toch zeker niet jaloers op het leven dat haar dochter net was begonnen?

Franny schoot rechtop. Ze moest het anders gaan benaderen, anders bleef ze met dit nare gevoel zitten. Loslaten, heette dat. Ze had er veel over gelezen, maar in werkelijkheid was het knap lastig.

Vreemd, over Niels dacht ze veel minder na. Dat kwam zeker doordat het tijd werd dat hij de deur uitging. Het thuis rondhangen werd een frustratie voor beide kanten. In gedachten legde ze haar zorgen bij God neer. Hij waakte ook in studentensteden over Zijn kinderen, wist ze.

Halverwege de middag reed ze de straat in waar haar moeder een aanleunwoning had en parkeerde voor de deur. Een beetje stijf stapte ze uit. Mam zat voor het raam, ze zwaaide. Franny trok aan het touwtje dat uit de brievenbus hing en liet zichzelf binnen. Ze hing haar jas aan de kapstok en opende de deur van de kamer.

‘Ha mam, hier ben ik weer eens.’

Ze boog zich voorover, gaf haar moeder een zoen op de wang en legde de bloemen die ze onderweg had gekocht op mams knieën.

De woorden zonder betekenis die uit haar moeders mond rolden, interpreteerde Franny als positief. Mam was blij met ieder bezoek. Ze zat hier maar te zitten.

‘Eerst even een sanitaire stop en dan zet ik de bloemen in het water.’

Voordat ze het boeket rangschikte, zette ze de waterkoker aan. Achter haar rug probeerde mam iets te zeggen. Het sloeg nergens op, maar uit de klank van haar stem, de mimiek en haar lichaamstaal kon Franny meestal wel opmaken wat ze bedoelde. Na de beroerte had ze naast een minder functionerende rechterkant ook afasie. Ondanks veel oefenen met de logopediste werd haar spraak niet veel beter. Communiceren bleef lastig. Naast haar stoel lag een boek met plaatjes, mam kon aanwijzen wat ze wilde. Als ze zin in iets had maar dat niet kon uitleggen, wees ze een kopje aan, of een sinaasappel. Dingen kon je aanwijzen, het benoemen van een gevoel was vele malen lastiger.

‘Hebt u al thee gehad? Ja? Ik zie een glas staan. Wilt u nog een kopje?’

Mam kreeg twee keer per dag thuiszorg en halverwege de middag kwam er een van de kinderen langs. Ze woonden allemaal in de buurt. Nou ja, behalve zij dan. Als mam zich niet goed voelde, kon ze op een belletje drukken dat aan een koord om haar nek hing. Dan kwam er binnen vijf minuten hulp vanuit het verpleegtehuis, waar ze een halfjaar lang gerevalideerd had. Meer verbetering zat er niet in. Ze schuifelde achter de rollator door het huis en kon zelf naar het toilet. De warme maaltijd werd door Tafeltjedorp bezorgd.

Franny zocht in de kast naar iets lekkers. Joop, haar jongste broer, zorgde dat er altijd iets te snoepen was. Mam was dol op chocola. Koos, tweelingbroer van Joop, had een bakkerij, en bracht op zaterdag – als er geen maaltijd bezorgd werd – een puddingbroodje, een bolus of een croissantje. Het was niet goed voor mam, ze was altijd al gezet maar tegenwoordig was ze ronduit dik. Trudy, Franny’s oudste zus, noemde mams bestaan ‘leven in genadetijd’. Franny dacht bij zichzelf dat het genadiger zou zijn als mam dit niet hoefde mee te maken. Het was toch verschrikkelijk dat ze niets meer kon zeggen? Voor de beroerte stond haar mond niet stil, ze wist alles van iedereen in het dorp. Wat een contrast.

Franny nam een tweede pindarotsje. Ze vond het best een opgave bij mam te zitten en niet te kunnen praten over wat haar

werkelijk bezighield. Daarom begon ze over Nikki, over Niels, over Stefan, haar werk, de tuin, hoe het met haar schoonvader Henk ging en met José. Mam knikte instemmend. Het gebeurde weleens dat ze begon te huilen. Franny hoopte dat het niet gebeuren zou, ze wist nooit goed hoe ze moest reageren.

Het was niet hoe ze het zich aanvankelijk had voorgesteld. Alles zou ze anders doen, had ze zich vijf jaar geleden voorgenomen, niet meer over koetjes en kalfjes praten, maar de echte wezenlijke dingen bespreken. Haar moeder vragen naar de tijd dat haar kinderen klein waren, hoe ze dat had beleefd, waar ze tegenaan was gelopen.

Eigenlijk wilde ze ook over haar eigen zoektocht vertellen, waarmee ze geworsteld had in haar werk en thuis. Dat het achteraf veel met haar jeugd te maken had.

Willie, haar hulpverlener, had haar laten zien dat ze opgevoed was zonder dat aan haar emotionele behoefte als kind was voldaan. De gevolgen zou ze een levenlang met zich mee dragen. Willie had haar geleerd dat ze zich opnieuw kon hechten aan anderen, dat de buitenwereld niet vijandig was, dat ze zich niet stoerder voor hoefde te doen dan ze was.

Met mam was ze niet verder gekomen. Ze kon niet terugpraten en dus bleef het contact tussen hen zoals het altijd was geweest, oppervlakkig. Het enige wat Franny kon doen, was haar moeder liefde geven.

Ze schonk nog eens thee in en keek op haar horloge. Ze was er al een uur, hoelang zou ze nog blijven? Op dat moment ging de deur open en haar oudste zus Trudy stapte binnen.

‘Ha Franny, ik dacht dat je volgende week zou komen!’ Ze omhelsde Franny. ‘Lang geleden dat ik je gezien heb!’

Mam keek alsof ze vergeten werd. Trudy gaf haar een zoen op de wang. ‘Gezellig dat u bezoek hebt.’

‘Wil je thee?’ vroeg Franny.

Trudy aarzelde. ‘Ik moet nog boodschappen doen, en in de bakkerij hebben ze me nodig... Blijf je bij Riet slapen?’

‘Ja.’

‘Kom ik vanavond een uurtje langs, als alles aan kant is.’

Even later nam Franny afscheid van haar moeder. Voor ze wegging, zette ze een cd op. De afstandsbediening legde ze binnen handbereik.

‘Tot een volgende keer maar weer, mam,’ zei ze quasi opgewekt. Ze zocht naar woorden van troost, van hoop, en vond ze niet. Onhandig omhelsde ze haar moeder en gaf haar een afscheidsoen op haar voorhoofd. Mam pakte haar hand, drukte die tegen zich aan en glimlachte. Franny maakte eruit op dat ze het fijn vond dat ze geweest was.

‘Ha Riet, wat ruikt het hier heerlijk!’

Franny liet zich aan de keukentafel zakken. ‘Wat maak je?’

‘Mijn favoriete ovenschotel, groentelasagne,’ zei Riet. ‘Wil je wat drinken?’

Ze had de fles rode wijn al ontkurkt.

‘Heerlijk, dank je.’

‘Was het druk op de weg?’

‘Nee, viel mee, maar het is wel een hele rit. Ik ben blij dat ik bij jou kan blijven slapen.’

‘Dat weet je toch,’ glimlachte Riet. ‘Je bed is al opgemaakt. Hoe vond je mam?’

‘Niet veel veranderd, volgens mij redt ze het aardig zo.’

‘Ja, dat dachten wij ook. Meer dan dit kunnen we niet doen. Iets meer sociale contacten zou goed voor haar zijn, dan werd haar spraak meer gestimuleerd. Hoewel, de logopediste heeft gezegd dat het niet veel beter zal worden.’

‘Waar is Jaap?’

‘Wat denk je? Op reis voor de verandering.’

‘Staan we quitte, Stefan komt vannacht ook niet thuis. Zeg, vind jij het niet eng om alleen thuis te zijn ’s nachts?’

‘Ik? Welnee, het gebeurt zo vaak. Dan zou ik weinig nachtrust hebben.’

Franny nam een slokje. ‘Ik vind het doodeng. Stel dat je iets hoort beneden. Wat doe je dan?’

‘Ik neem mijn mobiel mee naar boven. Als ik iets niet zou vertrouwen, belde ik de politie. Maar wat gebeurt hier nu in zo’n

klein dorp. Vertel eens, hoe is het met Nikki? Is ze nog naar Utrecht gegaan?’

Franny vertelde wat ze kwijt wilde. Ze paste ervoor op dat ze niet te lang uitweidde over haar kroost.

‘Kan ik iets doen? Tafel dekken?’

‘Ja, graag.’

Even later zette Riet waxinelichtjes neer.

‘Gezellig,’ zei Franny.

De kookwekker gaf aan dat de ovenschotel klaar was. Riet schoof aan, vouwde haar handen en vroeg een zegen voor het eten. Het was net alsof ze voor de klas stond, zo gewoon en direct koos ze haar woorden.

Franny nam voorzichtig een hapje. ‘Het is echt heerlijk. Mag ik het recept? Is het moeilijk?’

Riet lachte. ‘Waar zie je me voor aan? Ik ben geen keukenprinses hoor. Het is papgemakkelijk.’

‘Hoe zeg je?’

‘Papgemakkelijk. Dat zeggen de kinderen in mijn klas om de haverklap. Het is een Zeeuwse uitdrukking, moet je toch nog wel weten.’

Riet pakte pen en papier en schreef het recept meteen op, met ‘papgemakkelijk’ eronder. Franny keek om zich heen. Alles in huis paste bij elkaar. Het was hier niet oud en afgeleefd, zoals bij haar. Oud en nieuw waren juist op een speelse manier bij elkaar gebracht. Het oude granieten aanrechtblad combineerde prachtig met de houten keukenkastjes. De kussens in de rieten schommelstoel hadden dezelfde kleur als de gordijnen. Overal stonden planten. Riet had behalve smaak ook groene vingers. Op dat moment ging de achterdeur open, Trudy kwam binnen.

‘Ik heb de boel de boel gelaten.’ Ze plofte naast Franny aan tafel. ‘Ben ik nog op tijd voor het toetje?’

‘Zeker!’ Riet opende de vriezer. ‘IJs?’

‘Met slagroom!’ klonk het in koor.

Na het dessert bleven ze in de keuken aan tafel zitten. Riet zette koffie en Trudy liet foto’s zien van haar twee kleinkinderen.

‘Ik pas elke week een dag op,’ zei ze met een blos op haar wangen. ‘Het is heel anders dan vroeger, toen mijn eigen kinderen klein waren. Toen had ik het vooral heel erg druk, nu kan ik er veel meer van genieten. Ik voel me daar best schuldig over. Heb ik mijn eigen kinderen tekortgedaan?’

‘Dat lijkt me niet,’ zei Riet. ‘Je hebt altijd heel erg je best gedaan om een goede moeder te zijn.’

‘Hoe gaat het met jouw werk?’ vroeg Franny aan Riet om van onderwerp te veranderen. ‘Welke klas heb je dit jaar?’

‘Ik doe al jaren groep acht. Het zijn al een beetje pubers, geweldig leuk om ze te begeleiden naar de middelbare school. Wel vol, zo’n jaar met de eindtoets, de musical en het kamp. Ach, het houdt me jong. Hoewel dat het gemis van eigen kinderen niet wegneemt.’

Ze staarde in de kaarsvlam. ‘Hoe ouder ik word, hoe meer besef ik dat we altijd samen zullen blijven.’

Trudy stond op en sloeg allebei haar armen om haar heen. ‘Je bent wat mij betreft ook oma van onze kleinkinderen, hoor.’

‘Lief van je.’ Riet viste een tissue uit de doos en snoot haar neus.

Franny draaide de onderzetter van haar glas om en om. Het was erg verdrietig voor Riet en Jaap dat ze geen kinderen gekregen hadden. Had ze daar vroeger wel genoeg bij stilgestaan? Had ze ernaar gevraagd? Ze schaamde zich dat ze een gesprek daarover vaak uit de weg was gegaan.

‘Ik snap niet goed hoe je met zo’n gemis kunt leven,’ zei ze zacht.

‘Als God ons niet tot steun was en als we het niet zo goed zouden hebben samen, zou het inderdaad nog veel moeilijker zijn. Ik ben heel blij dat ik andere kinderen onderwijs kan geven en vooral dat ik hen de weg mag leren tot de Vader.’

Het bleef even stil. Franny voelde zich warm worden. Nog even en ze zou gaan huilen. Dat gebeurde bijna nooit, dat was een van de emoties die ze zich niet kon aanleren.

‘En jij Franny,’ vroeg Trudy. ‘Heb jij het beter naar je zin nu je parttime werkt?’

‘Ik heb er geen seconde spijt van. Op de poli kan het ook druk zijn, fysiek is het een stuk lichter.’

Een verhaal over loslaten in de breedste zin van het woord

Als hun kinderen Niels en Nikki de deur uit zijn, zijn Franny en Stefan weer met z'n tweetjes. Stefan wil verhuizen, maar Franny is daar nog niet aan toe. Ze houdt vast aan haar oude leven en kan er maar moeilijk aan wennen dat de kinderen op kamers wonen. Tegelijkertijd moet Franny haar moeder noodgedwongen loslaten, want door afasie is het niet echt meer mogelijk om contact met haar te maken. Franny's eigen kwetsbaarheid, een gevolg van emotionele verwaarlozing in haar jeugd, maakt het nog extra moeilijk. Zal ze de hoop ooit helemaal te herstellen ook moeten loslaten?

Nettie Dees debuteerde in de Citerreeks met *De derde dochter*, waarin hoofdpersoon Franny voor het eerst op het toneel kwam. Haar verhaal was nog niet uitverteld. *Beter dan gedacht* is het zelfstandig te lezen vervolg.

